

LUNDS
UNIVERSITET

Ledningsstöd

Juridik

Jurist Sara Ljung

PM

2011-11-17

Upphovsrätt

Vad är upphovsrätt?

Den som skriver till exempel en bok eller en artikel är upphovsman till ett litterärt verk. Upphovsrätt tillkommer från början alltid en fysisk person, en upphovsman, och innebär att denne har ensamrätt att bestämma över användningen av verket. Regler om detta finns i upphovsrättslagen (SFS 1960:729).

Upphovsrättsligt skydd uppkommer när en prestation uppnår så kallad verkshöjd. Detta betyder att prestationen ska vara ett självständigt och originellt resultat av uphovsmannens eget personliga skapande. Med andra ord ska två personer inte oberoende av varandra kunna skapa likadana verk. Det upphovsrättsliga skyddet omfattar inte idéer, sakförhållanden, upplysningar eller fakta.

Upphovsrättslagen ger uphovsmannen två typer av rättigheter, ekonomiska respektive ideella. Ekonomiska rättigheter är dels rätten att framställa exemplar av verket i vilken form som helst, dels rätten att göra verket tillgängligt för allmänheten till exempel genom att sprida det. Ideella rättigheter är dels rätten att bli namngiven när verket utnyttjas, dels rätten att motsätta sig användning som kränker det konstnärliga anseendet.

Huvudregeln är att man måste ha tillstånd från uphovsmannen för att använda verket, men det finns inskränkningar i ensamrätten. Dessa innebär bland annat att man utan uphovsmannens medgivande får kopiera för privat bruk eller referera och citera ur offentliggjorda verk. Se vidare under rubriken Rätt att kopiera. Upphovsmannen kan välja att genom avtal helt eller delvis överlåta de ekonomiska rättigheterna till andra, eller låta andra få nyttjanderätt till dem. Se vidare under rubriken Avtal om upphovsrätt.

Skyddet för uphovsrätten uppkommer automatiskt och behöver inte registreras.

Upphovsrätten varar som huvudregel under uphovsmannens livstid och 70 år efter hans eller hennes död. Copyright är ett ord som ofta används som en beteckning för upphovsrätt. Den symbol © som man ofta ser utsatt i böcker och andra verk har inte någon rättsverkan i Sverige, utan avser mest att påminna andra om att verket är skyddat av upphovsrätt.

Avtal om upphovsrätt

Upphovsmannen kan välja att genom avtal helt eller delvis överlåta de ekonomiska rättigheterna till andra, eller att låta andra få nyttjanderätt till dem.

Överlåtelse innebär att ägaren fransäger sig och överlämnar äganderätten till de ekonomiska

rättigheterna.

Att ge någon nyttjanderätt innebär att man ger någon annan rätt att på visst sätt använda hela eller delar av verket, till exempel att framställa ett visst antal exemplar av verket och ge ut (publicera) det som en bok eller artikel i pappersform eller på Internet.

En nyttjanderätt avser oftast en viss tid varefter rätten går tillbaka till upphovsmannen. Om nyttjanderätten inte ger mottagaren ensamrätt kan upphovsmannen ge en likadan rätt till andra. Utan upphovsmannens samtycke får mottagaren inte ändra i verket eller överlåta rättigheten vidare.

Det finns inga krav på skriftlighet för överlåtelse eller nyttjanderätt. Även muntliga avtal eller under vissa förutsättningar avtal genom faktiskt handlande är giltiga. För tydlighets skull är det ändå bäst att ett avtal är skriftligt. De rättigheter som man inte avtalat om stannar kvar hos upphovsmannen.